

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 317/2025-23

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Miroslava Duriša a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1. [REDACTED]

2. [REDACTED]

3. [REDACTED]

a 4. [REDACTED]

[REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Petrom Troščákom, Hlavná 50, Prešov, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 17C/362/2014 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 17C/362/2014 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Prešov **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17C/362/2014 konal bez zbytočných prieťahov.

3. Sťažovateľom 1, 2 a 3 priznáva finančné zadostučinenie každému po **5 000 eur** a sťažovateľke 4 v sume **750 eur**, ktoré **j e** im Okresný súd Prešov **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

5. Náhradu trov konania pred ústavným súdom sťažovateľom **n e p r i z n á v a**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 317/2025-17 z 29. mája 2025 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľov doručenú

mu 22. apríla 2025, ktorou sa domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17C/362/2014 (ďalej len „napadnuté konanie“) a navrhujú prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, zakázať mu pokračovať v porušovaní sťažovateľmi namietaných práv a tiež žiadajú priznať primerané finančné zadosťučinenie každému z nich v sume 8 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh a ostatného spisového materiálu vyplýva, že proti sťažovateľom ako žalovaným je na okresnom súde 21. októbra 2014 vedený spor o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti (sťažovatelia 1 až 3 sú žalovanými od začatia súdneho konania, sťažovateľka 4 je právnu nástupkyňou pôvodne žalovaného v 3. rade a do konania vstúpila 19. januára 2024, pozn.). Z chronologického priebehu napadnutého konania opísaného sťažovateľmi je zrejmé, že napriek viacerým nariadeným pojednávaniam vec stále nie je právoplatne skončená. Okresný súd prvým rozsudkom č. k. 17C/362/2014-517 z 26. mája 2022 žalobu zamietol a zaviazal žalobcu k povinnosti nahradiť žalovaným trovy konania a trovy znaleckého dokazovania v rozsahu 100 %. Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Prešove (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) uznesením sp. zn. 18Co/50/2022 z 25. októbra 2023 rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Dôvodom zrušenia rozsudku súdu prvej inštancie boli nesprávne právne a skutkové závery na základe ním vykonaného dokazovania aj s poukazom na procesnú aktivitu sporových strán, keď žalovaní neunesli dôkazné bremeno (body 32 až 34 zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu). Okresný súd vec sťažovateľov naposledy prejednal na pojednávaní uskutočnenom 26. marca 2025 a odročil ho na účel vyhlásenia rozsudku na 23. apríl 2024.

2.1. S poukazom na neprimeranosť doterajšej celkovej dĺžky napadnutého konania, trvajúcej už 10 rokov, sťažovatelia zdôrazňujú, že postup okresného súdu je poznačený nielen opakovanými obdobiami nečinnosti, ale aj značnou nesústredenosťou, ktorá sa premietla i do zrušenia rozsudku č. k. 17C/362/2014-517 z 26. mája 2022 odvolacím súdom.

2.2. Výšku požadovaného primeraného finančného zadosťučinenia sťažovatelia odôvodňujú pretrvávajúcim pocitom právnej neistoty, beznádeje a nespravodlivosti, ako aj tým, že sa chcú (s ohľadom na vysoký vek sťažovateľov 1 a 2) ešte počas svojho života domôcť pravdy a ubrániť sa pred žalobou žalobcu, ktorý ich bezdôvodne žaluje o určenie vlastníckeho práva.

II.

Argumentácia sťažovateľov

3. Okrem neprimeranosti dĺžky konania a značnej nesústredenosti v jeho vedení zo strany okresného súdu sťažovatelia poukazujú i na to, že predmet konania patrí do bežnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov a vzniknuté prietahy nie je možné ospravedlniť zvýšenou právnou alebo skutkovou zložitnosťou sporu. V priebehu súdneho konania boli zastúpení právnym zástupcom a k dĺžke konania svojím správaním neprispeli, vzniknuté prietahy tak idú výlučne na ťarchu konajúceho súdu. K dĺžke konania v nemalej miere prispela viacnásobná zmena zákonného sudcu.

4. Z uvedeného potom sťažovateľa vyvodzujú, že boli porušené ich základné práva uvedené v bode 1 odôvodnenia tohto nálezu.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti sp. zn. 1SprO/454/2025 z 5. mája 2025, ktoré si ústavný súd vyžiadal podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), uviedol prostredníctvom zákonnej sudkyne chronologický prehľad procesných úkonov realizovaných v predmetnom spore o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti na základe žaloby žalobcu proti pôvodne siedmim žalovaným (sťažovateľa 1 až 2 ako žalovaní v 1. a 2. rade, sťažovateľ 3 ako žalovaný v 6. rade a sťažovateľka 4 ako žalovaná v 3. rade, pozn.) s tým, že vo veci bol 23. apríla 2025 verejne vyhlásený rozsudok. K vecnej stránke ústavnej sťažnosti sa okresný súd nijakým relevantným spôsobom nevyjadril.

6. Keďže z vyjadrenia okresného súdu, ktoré na výzvu ústavného súdu doručil, nevyplývajú také skutočnosti, ktoré by boli v prejednávanej veci spôsobilé ovplyvniť rozhodnutie ústavného súdu, nepovažoval za potrebné doručovať ho na repliku sťažovateľom a v záujme rýchlosti a hospodárnosti konania pristúpil k meritórnemu prerokovaniu ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Podstata námietok sťažovateľov v súvislosti s namietaným porušením základného práva na prerokovanie ich veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote je založená na tvrdení o neprimeranej dĺžke súdneho sporu a nesústreďenom postupe súdu.

8. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov konania a ostatného spisového materiálu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020, I. ÚS 661/2022).

10. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou [m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96, a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko zo 16. 12. 2003, sťažnosť č. 58172/00]

zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitost' veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

11. Z hľadiska povahy veci ústavný súd rezultuje, že napadnuté konanie nie je osobitne právne zložité, keď vlastnícke spory tvoria nielen bežnú, ale aj častú a mnohopočetnú agendu všeobecných súdov. K určitej faktickej zložitosti sporu mohol však prispieť zvýšený počet žalovaných a úmrtie dvoch z nich [v roku 2022 (žalovaný 4) a 2024 (žalovaný 3)]. V správaní sa samotných sťažovateľov neboli v súdnom spore zistené také skutočnosti, ktoré by vplývali na dĺžku napadnutého konania, niekoľko ústnych pojednávaní (v počte 4, pozn.) však bolo odročených aj z dôvodu na strane ich právneho zástupcu.

12. Pokiaľ ide o postup okresného súdu v napadnutom konaní, bez potreby podrobných analýz jednotlivých úkonov vyplývajúcich z ich chronologického prehľadu je pre ústavný súd podstatné, že okresný súd koná vo veci zdĺhavo a nesústredene.

13. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa sporová strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Na tomto mieste je potrebné pripomenúť, že táto povinnosť bola v procesnom predpise zakotvená už v čase začatia konania v roku 2014 a do 31. mája 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Od 1. júla 2016 je povinnosť každého všeobecného súdu a jeho sudcu konať rýchle a hospodárne *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“). Súd je povinný postupovať v konaní takým spôsobom, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádzať zbytočným priet'ahom, konať hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb a určovať poradie jednotlivých procesných úkonov, aby konanie pred ním bolo rýchle a hospodárne (§ 157 ods. 1 CSP).

14. V tejto súvislosti ústavný súd považuje za potrebné dať do pozornosti, a to nielen okresnému súdu, okrem čl. 17 CSP aj dôsledné využitie ďalších inštitútov civilného sporového konania vrátane prostriedkov procesného útoku a procesnej obrany a sudcovskej koncentrácie konania (§ 149 až § 153 CSP), v danom prípade koncentrácie prospektívnej (§ 470 ods. 2 druhá veta CSP). Účelom a zmyslom týchto procesných prostriedkov je najmä prispieť k naplneniu princípu procesnej ekonomickej vrátane rýchlosti konania, zabrániť zdržiavaniu konania a motivačne pôsobiť na strany sporu, aby procesné úkony vykonávali včas. Tieto prostriedky zároveň limitujú aj navrhovanie dôkazov počas súdneho sporu s prihliadnutím na aktivitu strán, ktorých cieľom by malo byť rýchle a hospodárne vyriešenie ich vzájomného sporu. Zodpovednosť za výsledok sporu patrí sporovým stranám, ktoré majú v spore preukázať vysokú mieru procesnej aktivity a svoje skutkové tvrdenia dokázať. Procesná aktivita má mať na zreteli najmä časové kritérium, a to včasnosť, ktorú posudzuje podľa vlastnej úvahy konajúci súd (osobitne s dôrazom na naplnenie požiadavky hospodárnosti a rýchlosti vedenia súdneho sporu).

15. Z obsahu spisového materiálu ústavný súd považoval za zistené, že okresnému súdu v napadnutom konaní síce nemožno vyčítať úplnú nečinnosť, no jeho postup sa vyznačuje značnou mierou neefektívnosti. Z chronologického prehľadu procesných úkonov, ktoré poskytol okresný súd, je zrejmé, že sa snažil vo veci konať a hoci v jeho postupe nemožno priamo identifikovať dlhé obdobia nečinnosti, nekonal úplne striktnie podľa nových pravidiel sporového konania. Podľa názoru ústavného súdu okresný súd v napadnutom konaní doteraz dostatočne nevyužil procesné nástroje, ktoré mu Civilný sporový poriadok poskytuje, čo by mu umožnilo vo veci oveľa rýchlejšie a efektívnejšie rozhodnúť (k tomu napr. I. ÚS 7/2022, I. ÚS 414/2023, I. ÚS 5/2024).

16. Civilné sporové konanie, osobitne po 1. júli 2016, je konaním dôkazným, ovládaným tzv. prejednacím princípom (princípom formálnej pravdy). V takomto type konania sú sporové strany povinné substancovať svoje skutkové tvrdenia a dôkazné návrhy v jednotlivých procesných úkonoch (povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť). Okresný súd sporové strany k plneniu si ich procesných povinností dôsledne nevedol, čo napokon vyplýva aj zo zrušujúceho rozsudku krajského súdu.

17. Neefektívny postup okresného súdu je pritom badateľný už zo samotnej extrémnej dĺžky napadnutého konania. V konklúzii predostretých faktov ústavný súd uzatvára, že celková dĺžka desať rokov trvania súdneho sporu vedeného súdom prvej inštancie výrazne vybočuje z rámca zásad rýchlosti a hospodárnosti konania a ničím neospravedlniteľným liknavým postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k neprimeraným priet'ahom. Okresný súd pritom nesie zodpovednosť za svoj nesústredený postup, ktorý nemožno rozumne ospravedlniť.

18. Na základe uvedeného ústavnému súdu neostáva iné ako konštatovať, že napadnuté konanie vykazuje zbytočné priet'ahy, ktorými došlo k porušeniu namietaných práv s'ťažovateľ'ov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

V.

Príkaz konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

19. Vzhľadom na to, že zdĺhavou činnosťou a neefektívnym postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv s'ťažovateľ'ov a napadnuté konanie napriek vyhlásenému rozsudku 23. apríla 2025 dosiaľ nie je právoplatne skončené, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal, aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. S'ťažovatelia v ústavnej s'ťažnosti navrhujú priznať primerané finančné zadost'učinenie 8 000 eur každému z nich dôvodiac, že rokmi právnej neistoty, pretrvávajúcim pocitom právnej neistoty, beznádeje a nespravodlivosti s tým, že s ohľadom na vysoký vek s'ťažovateľ'ov 1 a 2 sa ešte počas svojho života chcú domôcť pravdy a ubrániť sa pred bezdôvodnou žalobou žalobcu.

21. Ústavný súd so zohľadnením konkrétnych okolností posudzovanej veci, majúc na zreteli, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je zmiernenie ujmy pocit'ovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu, vychádzajúc zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP (čl. 41 dohovoru), považoval za primerané konkrétnym okolnostiam prejednávanej veci (vrátane prevažne pasívneho postoja s'ťažovateľ'ov – najmä s'ťažovateľ'ov 1, 2 a 3

– k samotnému konaniu, ako vyplynul aj zo zrušujúceho uznesenia odvolacieho súdu) priznať sťažovateľom 1, 2 a 3 finančné zadostučinenie 5 000 eur a sťažovateľke 4, ktorá do súdneho sporu vstúpila ako dedička po zomrelom pôvodnom žalovanom v 3. rade až v januári 2024, sumu 750 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Ústavnému súdu je známy rozsudok ESLP vo veci Benderová proti Slovensku z 30. apríla 2025 (sťažnosť č. 24958/22), avšak v tu prejednávanej veci sťažovateľka 4 nijako neodôvodnila, že by nejako participovala na priebehu sporu a že by právnou neistotu svojho právneho predchodcu pociťovala ako svoju vlastnú. Vzhľadom na vymedzené priznanie finančného zadostučinenia sťažovateľom oproti nimi navrhovanej sume finančného zadostučinenia vo zvyšnej časti ústavný súd ústavným sťažnostiam nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

22. Pri rozhodovaní o náhrade trov konania pred ústavným súdom ústavný súd vychádzal z § 73 zákona o ústavnom súde, v zmysle ktorého účastník konania na ústavnom súde v zásade sám znáša trovy takého konania a len v odôvodnených (i) prípadoch ústavný súd môže (ii) podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Zákon o ústavnom súde nestavia právo na náhradu trov konania do nárokovateľnej polohy, ako je to v iných druhoch regulovaných právno-aplikačných procesoch (napr. civilné sporové konanie, správne súdne konanie, exekučné konanie a ďalšie). Ústavný súd teda disponuje širokým priestorom na úvahu, či vôbec priznať náhradu trov konania, a ak áno, v akom rozsahu (III. ÚS 209/2020, I. ÚS 357/2021, I. ÚS 418/2022).

23. Sťažovatelia v petite ústavnej sťažnosti žiadajú priznať náhradu všetkých trov konania, ktoré však nevyčíslili ani v ústavnej sťažnosti, ani následne po jej prijatí na ďalšie konanie.

24. Ústavný súd, vychádzajúc aj z obsahu ústavnej sťažnosti a zo všetkých okolností prejednávanej veci, tak sťažovateľom náhradu trov konania pred ústavným súdom nepriznal [§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde (bod 5 výroku tohto nálezu)].

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. júna 2025

Jana Baricová
predsedníčka senátu